

Oversikt over utdragene til Oslo tingrett i Førdefjord-saken

Hovedutdraget (U)

Dette utdraget inneholder alle dokumenter som har blitt fremlagt for Oslo tingrett under den skriftlige saksforberedelsen.

Det er tilgjengelig via denne lenken: <https://highq.in/rjtbckeann>.

Tilleggsutdrag 1 (TU1)

Dette utdraget inneholder enkelte dokumenter som er flyttet ut av hovedutdraget for at filen ikke skulle bli for stor.

Det er tilgjengelig via denne lenken: <https://highq.in/rjtmcrktce>.

Tilleggsutdrag 2 (TU2)

Dette utdraget inneholder vitenskapelige artikler til bruk under den sakkyndige forklaringen fra Terje van der Meeren (Havforsningsinstituttet).

Det er tilgjengelig via denne lenken: <https://highq.in/rjtpjfdzw>.

Felles juridisk utdrag (JU)

Dette utdraget inneholder det juridiske kildene som partene vil vise til.

Det er tilgjengelig via denne lenken: <https://highq.in/rju8zgh563>.

1 SAKEN I ET NØTTESKALL

1.1 Formålet med søksmålet

Formålet med dette søksmålet er hindre deponering av gruveavfall i Førdefjorden. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom vil nedlegge felles påstand om at de statlige tillatelsene til gruvevirksomhet basert på omfattende sjødeponering er ugyldige.

Dersom organisasjonene gis medhold, vil det måtte stilles andre krav til en eventuell gruvevirksomhet i dette området. Det er mulig å utvinne de verdifulle mineralene uten å sette fjordens økosystem og andre næringsinteresser i spill.

De rettslige innsigelsene mot tillatelsene kan sammenfattes i tre hovedpunkter:

- Tillatelsene bygger på en uriktig forståelse av EØS-rettslige miljøkrav
- Det finnes en bedre driftsform uten sjødeponi som skulle ha vært utredet og pålagt
- Miljøkonsekvensene vil bli mer alvorlige enn det som er forutsatt i tillatelsene

1.2 Tillatelsene bygger på en uriktig forståelse av EØS-rettslige miljøkrav

Forvaltningen har oversett at vanndirektivet, som Norge er forpliktet til å etterleve, oppstiller strengere krav enn det som følger av de generelle reglene i forurensingsloven.

Den økologiske tilstanden i ytre del av Førdefjorden er i dag klassifisert som god. I utslippstillatelsen er det lagt til grunn at sjødeponering vil *«medføre at vannforekomstens økologiske tilstand forringes til dårlig kvalitet»*.

Vanndirektivet oppstiller et generelt forbud mot slik forringelse av vannkvaliteten og angir hvilke vilkår som må være oppfylt for at det skal kunne gjøres unntak.

Et av vilkårene i vanndirektivet er at tiltaket må være nødvendig på grunn av *«overriding public interest»*. I den norske vannforskriften, som skal gjennomføre vanndirektivet i norsk rett, har dette vilkåret ikke kommet med. Denne feilen har forplantet seg videre til forvaltningsvedtakene. Vedtakene inneholder ingen vurdering av om kravet til *«overriding public interest»* er oppfylt. De momentene som har vært utslagsgivende for at tillatelsene ble gitt, er momenter som ville hatt svært liten vekt i en slik vurdering. Tillatelsene er altså ugyldige fordi de bygger på en uriktig forståelse av de EØS-rettslige miljøkravene etter vanndirektivet.

Tillatelsene ble dessuten gitt før det foreslå en godkjent avfallshåndteringsplan. Dette er i strid med mineralavfallsdirektivet og en selvstendig grunn til at tillatelsene er ugyldige.

1.3 Det finnes en bedre driftsform uten sjødeponi som skulle ha vært utredet og pålagt

Det vil bli ført bevis for at det finnes en alternativ driftsform som gjør det mulig å hente ut mineraler uten å anlegge sjødeponi. Det foreligger konkrete planer som er kvalitetssikret av Norges fremste fagmiljøer. Den avgjørende forskjellen er at hele uttaket gjøres under bakken (underjordsdrift). Dermed unngås både dagbrudd og sjødeponi. Denne driftsformen vil også legge til rette for en bedre utnyttelse av mineralressursene.

Det følger av vannforskriften og vanndirektivet at tiltaket bare kan tillates dersom det ikke er teknisk og økonomisk mulig å utvinne mineralene uten å forringe vannforekomsten. Dette grunnleggende vilkåret er ikke oppfylt.

Det er en grunnleggende systemsvikt at Miljødepartementet og Næringsdepartementet ikke har samordnet sitt arbeid. Miljødepartementet har gitt tillatelse til sjødeponering uten å vurdere om det, basert på bergverksfaglig kompetanse, kan stilles krav som gjør det mulig å unngå sjødeponi. Næringsdepartementet har gitt driftskonsesjon basert på et premiss om at sjødeponering allerede er godkjent og ansett som miljømessig forsvarlig.

I utredningen om ny minerallov (NOU 2022:8) er det påpekt at det er *«nødvendig med bergfaglig kompetanse for å stille mer konkrete, tilpassede krav til avfallsminimering og -håndtering»*. Det uttales at *«god samordning og godt*

samarbeid mellom forurensningsmyndighetene og [de bergfaglige myndighetene] er en forutsetning for å stille konkrete vilkår til mineralvirksomhet som effektivt kan avbøte negative miljøkonsekvenser».

I denne saken har et slikt samarbeid vært fraværende. Det har aldri blitt tilstrekkelig utredet eller grundig vurdert om det bør stilles krav om ren underjordsdrift. Et slikt krav skulle vært stilt.

1.4 Miljøkonsekvensene vil bli mer alvorlige enn det som er forutsatt i tillatelsene

Tillatelsene legger til grunn at tiltaket vil få svært alvorlige konsekvenser for miljøet. Vurderingene er likevel basert på beskrivelser av miljøkonsekvensene som er for optimistiske. I tillatelsene er det lagt til grunn at *«sannsynligheten for spredning av partikler vurderes som lav»*. Det hevdes at *«risikoen for partikkelspredning og derigjennom mulige konsekvenser for blant annet laks og andre marine arter [...] er blitt grundig utredet»*. Realiteten er imidlertid at departementene er på kollisjonskurs med statens viktigste fagmiljø på dette området.

Havforskningsinstituttet har uttalt at *«kunnskapsgrunnlaget har klare faglige mangler»* og at *«spredning av finpartikulært materiale [er] en mulig trussel mot det marine økosystemet i Førdefjorden også utenfor deponiområdet»*. Det påpekes at det er store usikkerheter i de gjennomførte simuleringene av partikkelspredning og sedimentering.

Havforskningsinstituttet har også uttalt gruveavfallets fysiske egenskaper ikke er tilstrekkelig beskrevet. Dette gjelder *«spesielt med hensyn til partikkelstørrelsesfordelingen og andel nanopartikulært materiale»*. Ifølge Havforskningsinstituttet er det *«ikke mulig å beregne partikkelspredning»* uten kunnskap om disse egenskapene. Mikro- og nanopartikler utgjør en selvstendig stressfaktor for det marine miljø og kan få betydning for mattrygghet og omdømmet til norsk sjømat.

I høringsuttalelsen til søknad om driftskonsesjon uttalte Havforskningsinstituttet at den planlagte deponeringen av gruveavfall i Førdefjorden *«vil føre til svært langvarig og betydelig økosystemforringelse og representerer etter vår vurdering ikke en bærekraftig bruk av fjorden»*.

SLUTTINNLEGG

til

Oslo tingrett

Oslo, 31. august 2023

Sak nr.: 22-165021TVI-TOSL/04

Saksøker 1: Norges Naturvernforbund
Mariboegate 8, 0183 Oslo

Prosessfullmektig: Advokat Asle Bjelland, CMS Kluge Advokatfirma AS

Rettslig medhjelper: Advokat Ina Ytterstad Bjørnrå, CMS Kluge Advokatfirma AS

Saksøker 2: Natur og Ungdom
Torggata 34, 0183 Oslo

Prosessfullmektig: Advokat Amund Noss, CMS Kluge Advokatfirma AS

Rettslig medhjelper: Advokat Sigurd Høines, CMS Kluge Advokatfirma AS

Saksøkt: Staten v/Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8013 Dep, 0030 Oslo

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokaten v/advokat Henrik Vaaler

Rettslig medhjelper: Regjeringsadvokaten v/advokat Karen Mellingen

Saken gjelder: Gyldigheten av offentlige tillatelser til deponering av gruveavfall i Førdefjorden

---

**CMS Kluge Advokatfirma
Stavanger**
Olav Kyrres gate 21, Herbarium
Postboks 277
4068 STAVANGER

Tel: 51 82 29 00
Fax: 51 82 29 01
E-post: post@cms-kluge.com

CMS Kluge Advokatfirma Oslo
Bryggegate 6
Postboks 1548, Vika
0117 OSLO

Tel: 23 11 00 00
Fax: 23 11 00 01
E-post: post@cms-kluge.com

CMS Kluge Advokatfirma Bergen
Allehelgensgate 2
Postboks 394 Sentrum
5805 BERGEN

Tel: 55 21 98 00
Fax: 55 21 98 01
E-post: post@cms-kluge.com

Organisasjonsnummer

913 296 117 MVA

Bank

9685.27.21690 (driftskonto)
9685.27.21755 (klientmidler)
9685.27.54068 (eiendomsmegling)
SWIFT: HANDNOKK

1 PÅSTAND

På vegne av saksøkerne vil det nedlegges slik påstand:

1. *Kongelig resolusjon av 19. februar 2016 er ugyldig.*
2. *Klima- og miljødepartementets vedtak av 23. november 2021 er ugyldig.*
3. *Nærings- og fiskeridepartementets vedtak av 6. mai 2022 er ugyldig.*
4. *Miljødirektoratets vedtak av 23. juni 2023 er ugyldig.*
5. *Naturvernforbundet og Natur og Ungdom tilkjennes sakskostnader*

2 PÅSTANDSGRUNNLAG OG PÅBEROPTE RETTSREGLER

2.1 Innledning

Saksøkerne vil anføre seks alternative grunnlag for ugyldighet. Ugyldighetsgrunnene gjelder alle de fire vedtakene nevnt i påstanden, heretter omtalt som «vedtakene».

2.2 Vedtakene er ugyldige fordi de bygger på en uriktig tolkning av vannforskriften § 12 (2) bokstav b

I vedtakene er det lagt til grunn at vurderingen etter vannforskriften § 12 annet ledd bokstav b er den samme som etter forurensningsloven § 11.

Saksøkerne vil anføre at vannforskriften – tolket i samsvar med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen – forutsetter en annen og strengere vurdering. Dette bekreftes i et høringsnotat fra Klima- og miljødepartementet som ble publisert i går. Departementet foreslår å endre ordlyden i 12 (2) b slik at den ligger tettere opp mot ordlyden i direktivet. Den opprinnelige formuleringen av vilkåret, «*samfunnsnyttan av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet*», foreslås erstattet med følgende:

«Inngrepene eller aktivitetene skal være begrunnet i overordnede samfunnsinteresser, eller deres nytte for menneskers helse, sikkerhet eller en bærekraftig utvikling skal være større enn nytten for miljøet og samfunnet av at miljømålene nås.»

Dette forslaget underbygger saksøkernes syn, nemlig at det bare er spesielt tungtveiende samfunnsmessige hensyn som kan tas betraktning. I tillatelsen er det lagt størst vekt på hensyn som ikke er av en slik karakter, nemlig bedriftsøkonomisk lønnsomhet, arbeidsplasser og skatteinntekter.

Staten har anført at vilkåret i vannforskriften er oppfylt selv om det kreves «*en form for kvalifisert interesseovervekt*» (U 3298). Videre har staten vist til at «*vilkårene i vannforskriften er rettsanvendelse som domstolene kan prøve fullt ut*» (U 6631). Statens syn er altså at domstolen står fritt til å opprettholde vedtaket selv om vilkåret for å tillate sjødeponi er strengere enn forutsatt i vedtakene.

Saksøkerne bestrider dette. Når tillatelsen er basert på et uriktig rettslig vurderingstema, må dette i seg selv lede til ugyldighet.

Ettersom vedtakene ikke inneholder en vurdering basert på riktig vurderingstema, foreligger det brudd på den EØS-rettslige begrunnelsesplikten som utledes av vannforskriften § 12 annet ledd bokstav b, jf. vannrammedirektivet artikkel 4 nr. 7. Vedtaket er derfor ugyldig.

Domstolen bør uansett avsi dom for at tillatelsen er ugyldig, fremfor å sette seg i forvaltningens sted og foreta en ny vurdering under det korrekte rettslige vurderingstemaet. Dette gjelder særlig i et tilfelle som dette, hvor vurderingen forutsetter en omfattende gjennomgang av faktiske spørsmål.

2.3 Vedtakene er ugyldige fordi vilkåret i vannforskriften § 12 (2) bokstav b ikke er oppfylt

Saksøkerne vil anføre at vilkåret i vannforskriften § 12 annet bokstav b ikke er oppfylt, uansett om det kreves en kvalifisert interesseovervekt eller ikke.

2.4 Vedtakene er ugyldige fordi det ikke forelå en godkjent avfallshåndteringsplan da tillatelsen til drift av mineralavfallsanlegg ble gitt

Staten har gitt en ufullstendig og innholdsmessig ulovlig tillatelse til drift av mineralavfallsanlegg etter avfallsforskriften § 17-4 / forurensningsloven § 11. Tillatelsen ble gitt uten godkjent avfallshåndteringsplan, og det foreligger dermed brudd på avfallsforskriften § 17-6 bokstav c.

Regelverket åpner ikke for etterfølgende godkjenning av en avfallshåndteringsplan. En slik etterfølgende godkjenning vil også stride mot forskriftens og mineraldirektivets formålsbestemmelser, jf. avfallsforskriften § 17-7 første ledd, jf. mineralavfallsdirektivet artikkel 5 nr. 2 bokstav a (i) og (iii). Innretningen av prosessen innebærer også at opinionen ikke har fått anledning til å uttale seg om den planlagte avfallshåndteringen på et tidspunkt der allmennhetens synspunkter kunne ha fått betydning for gruveprosjektets design, omfang og driftsform. Det foreligger dermed også brudd på mineralavfallsdirektivets regler om offentlig deltakelse, jf. artikkel 8 nr. 4-5 og 7.

2.5 Vedtakene er ugyldige fordi miljøkonsekvensene av et sjødeponi er undervurdert og utilstrekkelig utredet

Staten har gjennomgående undervurdert de negative miljøkonsekvensene av et sjødeponi, herunder:

- risikoen for partikkelspredning utenfor deponiområdet
- risikoen for alvorlig eller irreversibel skade på marine arter
- risikoen påvirkning av sjømat

Miljøkonsekvensene av deponiet vil derfor bli langt mer alvorlige enn forutsatt og beskrevet i vedtakene.

Vedtakene hviler dermed på et uriktige faktiske forutsetninger og uforsvarlige prognoser om sjødeponiets negative konsekvenser. Det dreier seg om så vesentlige svikter i det faktiske grunnlaget for skjønnsutøvelsen etter forurensningsloven § 11 og mineralloven § 43 at tillatelsene er ugyldige.

Staten har heller ikke gjort nok for å redusere usikkerheten knyttet til de negative miljøkonsekvensene av et sjødeponi. Siden staten manglet et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag måtte den velge enten å foreta ytterligere undersøkelser, eller anvende føre-var-prinsippet. Det anføres derfor alternativt at staten, ved å bygge på de nevnte uriktige faktiske forholdene, ikke har overholdt utredningsplikten, jf. forvaltningsloven §§ 33 og 17 – som skjerpes der det dreier seg om tiltak som vil resultere i betydelige miljøskader, jf. blant annet Grunnloven § 112, vannforskriften § 12 (2) og naturmangfoldloven § 12. Svikten er så vesentlig at vedtakene er ugyldige, jf. forvaltningsloven § 41.

2.6 Vedtakene er ugyldige fordi det skulle vært valgt eller utredet en driftsform uten sjødeponi

Engebø Rutile kan utvinne rutil og granat ved ren underjordsdrift uten sjødeponi. Driftsformen er teknisk mulig og uten uforholdsmessige kostnader, men muligens med noe redusert lønnsomhet. Ved ren underjordsdrift er det mulig å kombinere tilbakefylling og salg av avgangsmasser med deponering av avgang i dedikerte bergrom. Det er også mulig å velge en lavere utvinningstakt for å øke malmutnyttelsen, og dermed også redusere avfallsmengden. På den måten kan de betydelige miljøskadene ved et sjødeponi unngås, samtidig som utnyttelsen av ressursene, og ressursenes tilgjengelighet for fremtiden, bedres.

Utvinning og salg av rutil og granat fra Engebøfjellet kan dermed oppnås med midler som er miljømessig vesentlig bedre enn det prosjektet Engebø Rutile planlegger – og har fått tillatelse til – å gjennomføre. Vedtakene er derfor ugyldige fordi vilkårene i vannforskriften § 12 annet ledd bokstav c ikke er oppfylt.

Når det er mulig å utvinne rutil og granat fra Engebøfjellet med positive ringvirkninger og bedre ressursutnyttelse uten miljøskadelig dagbrudd og sjødeponi, hviler tillatelsene dessuten på et uriktig faktisk grunnlag om nødvendigheten av et sjødeponi. Det dreier seg om så vesentlige mangler i det faktiske grunnlaget for skjønnsutøvelsen etter forurensningsloven § 11 og mineralloven § 43 at vedtakene er ugyldige.

Staten har heller ikke gjort nok for å belyse og vurdere om prosjektet kan gjennomføres uten dagbrudd og sjødeponi. Siden staten manglet et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag måtte den velge enten å foreta ytterligere undersøkelser, eller anvende føre-var-prinsippet. Det anføres derfor alternativt at staten, ved å bygge på de nevnte uriktige faktiske forholdene, ikke har overholdt utredningsplikten i forvaltningsloven §§ 33 og 17 – som skjerpes der det dreier seg om tiltak som vil resultere i betydelige miljøskader, jf. blant annet Grunnloven § 112, vannforskriften § 12 (2), naturmangfoldloven § 12 og mineralloven § 41, jf. § 1 og § 2. Svikten er så vesentlig at vedtakene er ugyldige, jf. forvaltningsloven § 41.

2.7 Vedtakene er ugyldige fordi tillatt forurensning har for stort omfang

Driftsplanen vil medføre en årlig produksjon av ca. 1,3 millioner tonn avgangsmasse, totalt ca. 48 millioner tonn over 39 år. Den nye utslippstillatelsen gir likevel Engebø Rutile rett til å deponere inntil 4 millioner tonn avgangsmasse i Førdefjorden per år, totalt inntil 170 millioner tonn uten tidsbegrensning. Majoriteten av mengdene i den nye utslippstillatelsen (2,7 million tonn pr. år og 122 millioner tonn totalt) gjelder dermed en mulig fremtidig forurensning av Førdefjorden med et ukjent omfang, i en ukjent tidsperiode, og med et ukjent behov. Det er heller ikke gjort noe fradrag i utslippstillatelsen for avgangsmassene som skal tilbakefylles.

Omfanget av tillatelsen er i strid med den skrittvis tilnærmingen som kreves etter vannforskriften § 12 annet ledd bokstav c, tolket i samsvar med føre-var-prinsippet. I lys av alle usikkerhetsfaktorer knyttet til en eventuell produksjon langt frem i tid, er statens henvisning til Engebø Rutilens behov for forutsigbarhet ikke holdbar. Tillatelsens omfang er uansett besluttet på et så mangelfullt kunnskapsgrunnlag at staten ikke rimeligvis kunne konkludere med at vilkårene var oppfylt, særlig ikke i en situasjon der et åpenbart bedre alternativ er å avvente faktisk kunnskap om miljøeffektene av et mer begrenset sjødeponi før ytterligere forurensning eventuelt tillates. I en slik situasjon åpner ikke vannforskriften § 12 annet ledd bokstav c for å gjøre unntak. En slik skrittvis tilnærming synes for øvrig også å være i samsvar med den praksis Miljødirektoratet ellers følger.

Heller ikke forurensningsloven § 11, tolket i lys av føre-var-prinsippet og Grunnloven § 112, åpner for å tillate forurensning som kan vise seg å være unødvendig, når et åpenbart bedre alternativ er å avvente faktisk kunnskap om miljøeffektene av et sjødeponi.

Uansett er omfanget av tillatelsen så mangelfullt begrunnet av utslippstillatelsen er ugyldig også av denne grunn, jf. forvaltningsloven § 25 og § 41.

3 BEVIS

De fremlagte dokumentbevis påberopes.

Truls Gulowsen (leder av Naturvernforbundet) og **Gina Gylver** (leder av Natur og Ungdom) vil avgi partsforklaringer.

Følgende vil avgi vitneforklaring om miljøkonsekvensene:

- **Lars Asplin**, forsker ved Havforskningsinstituttet
- **Terje van der Meeren**, forsker ved Havforskningsinstituttet
- **Harsha C. Ratnaweera**, professor ved NMBU

Følgende vil avgi vitneforklaring om muligheten for en driftsform uten sjødeponi, samt avsetning av gråberg og avgangsmasser:

- **Tore Viana-Rønningen**, daglig leder i Arctic Mineral Resources AS
- **Knut Petter Netland**, bergteknisk ansvarlig i Arctic Mineral Resources AS
- **Frode S. Arnesen**, senior consultant i Multiconsult
- **Lisbeth Alnæs**, seniorforsker ved SINTEF
- **Mario Morales**, forsker ved SINTEF

* * *

En omforent tidsplan følger vedlagt. Det er tatt hensyn til at enkelte vitner hadde behov for å kunne gi sin forklaring på bestemte tidspunkter. Partene vil samarbeide videre om å innplassere de øvrige vitnene i tidsplanen, slik at det kan fremlegges en mer detaljert plan før oppstart av hovedforhandlingen.

* * *

Prosesskrivet lastes opp i Aktørportalen av advokat Amund Noss på vegne av begge prosessfullmektiger på saksøkersiden.

* * *

CMS Kluge Advokatfirma AS

Asle Bjelland
advokat

Amund Noss
advokat

Saksnummer:
22-165021TVI-TOSL/04

Oslo, 31.08.2023
2022-0922 HVA/KME

Sluttinnlegg til Oslo tingrett

Saksøkere: Natur og Ungdom
Postboks 4783 Sofienberg
0506 OSLO

Norges Naturvernforbund
Mariboegate 8
0183 OSLO

Prosessfullmektiger: Advokat Asle Bjelland

Advokat Amund Noss

Rettslig medhjelpere: Advokat Ina Ytterstad Bjørnrå

Advokatfullmektig Sigurd Høines

Alle: CMS Kluge Advokatfirma AS, Postboks 1548 Vika, 0117 OSLO

Saksøkt: Staten v/Klima- og miljødepartementet og Nærings- og
fiskeridepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokaten v/advokat Henrik Vaaler

Rettslig medhjelper: Regjeringsadvokaten v/advokat Karen Mellinger

Begge: Regjeringsadvokaten, Postboks 8012 Dep, 0030 OSLO

1 PÅSTAND

1. Staten v/Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet frifinnes.
2. Staten v/Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet tilkjennes sakskostnader.

2 PÅSTANDSGRUNNLAG OG RETTSREGLER

2.1 Tvistegjenstander

Saken gjelder flere krav fra saksøkerne (NU og NVF) om at vedtak vedrørende gruvedrift i Engebøfjellet skal kjennes ugyldige. Dette gjelder:

- i. Kongelig resolusjon 19. februar 2016 som ga NRU tillatelse til forurensende virksomhet på vilkår i medhold av forurensingsloven § 11 (U 1877)
- ii. Klima- og miljødepartementets vedtak 23. november 2021 som ga NRU revidert tillatelse til forurensende virksomhet på vilkår i medhold av forurensingsloven § 11 (U 2350).
- iii. Nærings- og fiskeridepartementets vedtak 6. mai 2022 som innvilget NRU driftskonsesjon på vilkår etter mineralloven § 43 (U 2371).
- iv. Miljødirektoratets vedtak 23. juni 2023 om godkjenning av avfallshåndteringsplan og vedtak om revidert tillatelse til forurensende virksomhet (U 6806).

Disse vedtakene består av omfattende vurderinger. Søksmålet gjelder særlig behovet for sjødeponi og de miljømessige konsekvensene av deponiet på det marine livet.

2.2 Generelt om statens syn

Staten oppfatter at det overordnede siktemålet med søksmålet fra NU og NVF er å hindre all etablering av nye sjødeponi for gruveavfall i Norge. Dette er det ikke rettslig grunnlag for. Sjødeponi er lovlig, og Stortinget har flere ganger besluttet å *ikke* anmode regjeringen om å trekke tillatelser til sjødeponi tilbake. Hva som utgjør den minst skadelige deponiløsningen i den enkelte sak må avgjøres konkret. Utenfor Engebøfjellet er fjorden dyp og ligger mellom to terskler (man kan se for seg et basseng). Videre er det lite strøm i dypbassenget. Området er dermed vurdert som godt egnet for deponi ettersom risikoen for at overskuddsmassene vil spre seg ut fra deponiområdet eller oppover i vannsøylen er liten.

En forutsetning for forvaltningen i denne saken har vært at overskuddsmassene er så store at gruvedrift *uten* deponi er urealistisk, og dette er etter statens syn et korrekt premiss. Staten er likevel enig med NU og NVF om at behovet for deponering bør begrenses ved å sørge for alternativ anvendelse av avgangsmasser, og at de miljømessige konsekvensene av sjødeponiet på det marine livet bør minimeres. Det er derfor i vedtakene stilt vilkår som skal

ivareta hensynene som både NU/NVF og staten er og har vært opptatt av. Vedtakene, herunder de miljøvilkår som er satt, bygger etter statens syn på svært grundige utredninger.

Avveiningen av om fordelene ved gruvedrift på Engebø oppveier ulempene ligger til forvaltningen. Domstolenes prøving av saken knytter seg til om saksutredningen er tilstrekkelig og om vedtakene er basert på korrekt faktum – herunder forsvarlige prognoser (punkt 2.3-2.4). Videre er det spørsmål om vedtakene er i samsvar med ulike miljødirektiver som gjelder for Norge i kraft av EØS-avtalen (punkt 2.5). Det er ikke et tema om vedtakene lider av noen form for myndighetsmisbruk.

2.3 Hovedtema 1: Saksutredningen av om Engebø-forekomsten kan drives uten deponi er tilstrekkelig, jf. fvl. §§ 33 (5) jf. 17 og vannforskriften § 12 (2) bokstav c

Verken utslippstillatelsen eller driftskonsesjonen lider av saksbehandlingsfeil i form av mangelfull utredning av mulighetene for å utvinne forekomsten uten bruk av deponi ved hjelp av ren underjordsdrift, jf. fvl. §§ 33 (5) jf. 17. En eventuell saksbehandlingsfeil har uansett ikke virket inn på vedtakets innhold, jf. fvl. § 41.

Både saksøkernes premiss om at ren underjordsdrift innebærer at Engebø-forekomsten kan drives uten deponi og premisset om at en større andel av avgangsmassene kan tilbakefylles i fjellet med en slik driftsform er gale. Det finnes *ingen* metallgruver i dag som drives uten deponi (U 6692). Utredningene i avfallshåndteringsplanen viser at ren underjordsdrift heller ikke innebærer at mer av avgangsmassene kan tilbakefylles i de utdrevne hulrommene (U 6529-6537). Tvert imot kan en større andel av avgangsmassen tilbakefylles ved kombinert dagbrudds- og underjordsdrift, slik driftsplanen til Nordic Mining legger opp til, fordi også dagbruddet da kan benyttes til tilbakefylling (U 6529 og 6532).

Både utslippstillatelsen og driftstillatelsen stiller vilkår om at så mye avgangsmasser som mulig skal utnyttes på annen måte eller tilbakefylles, slik at behovet for avgang til sjødeponiet minimeres (U 2395 og 6814-6820). Hensynet til ressursutnyttelse og å minimere deponering av avfall således vektlagt i vedtakene.

2.4 Hovedtema 2: Saksutredningen av risikoen for skader på det marine livet som følge av partikkelspredning utenfor sjødeponiområdet, jf. fvl. §§ 33 (5) jf. 17 er tilstrekkelig, og faktumet som er lagt til grunn i vedtakene er korrekt

Saksøkerne har fremsatt en rekke ulike anførsler i den retning at vedtakene undervurderer risikoen for at sjødeponiet fører til skader på livet i sjøen. På tross av gjentatte forespørsler, har saksøkerne i liten grad ønsket å konkretisere hva disse anførslene nærmere går ut på. Slik staten forstår det, bygger alle (og i hvert fall de aller fleste) anførslene på et premiss om at vedtakene undervurderer risikoen for at finpartikler skal spre seg fra sjødeponiet.

Staten er ikke enig i at risikoen for partikkelspredning fra deponiområdet er utilstrekkelig utredet jf. fvl. §§ 33 (5) jf. 17, eller at vedtakene på dette punktet lider av feil faktum. Spørsmålet om feil faktum blir her et spørsmål om forvaltningen har bygd på en forsvarlig *prognose* om risikoen for fremtidig partikkelspredning. I vurderingen av om prognosen var forsvarlig, vil kunnskapsgrunnlaget på vedtakstidspunktet stå sentralt.

Effektene sjødeponiet vil ha på livet i sjøen var det sentrale utredningstema fra søknad om tillatelse til forurensende virksomhet ble inngitt i 2007 til endelig tillatelse forelå i 2016, og ca. 60% av de 91 utredningene som er gjennomført i saken knytter seg til dette (U 3541). Spørsmålet om i hvilken grad finpartikler vil spre seg fra deponiet har vært modellert av to ulike uavhengige forskningsmiljøer (NIVA og DNV/Sintef). Forvaltningen påla Nordic Mining å foreta en ekstra runde med modelleringer og faktiske målinger, nettopp for å imøtekomme kritikken mot det første settet med modelleringer og målinger (U 1242). Mandatet for tilleggsutredningen ble derfor utformet i samråd med bl.a. Havforskningsinstituttet (U 1260). Modelleringene viser at forventet partikkelspredning utover og over deponiet ikke er av en mengde som vil medføre risiko for skade på det marine livet. For å redusere den gjenværende usikkerheten, er det i tillatelsen til forurensende virksomhet stilt strenge grenseverdier for spredning av partikler utenfor deponiet basert på minste mulige effektgrense for påvirkning på det marine livet, samt stilt krav om kontinuerlig overvåking (U 6820 og 6823).

Det er ikke tvilsomt at konsekvensene av deponering i Førdefjorden er svært mye bedre kartlagt enn hva forholdene har vært i andre sjødeponi. Eksempler som trekkes frem av NU og NVF er derfor ikke sammenlignbare med den planlagte deponeringen i Førdefjorden.

Hva gjelder øvrige miljøkonsekvenser av sjødeponiet, er det som nevnt uklart hva som anføres. Etter statens syn er det ikke tvilsomt at disse er tilstrekkelig godt utredet og det vises til Miljødirektoratets oppsummering av kunnskapsgrunnlaget i saken 13. februar 2015 (U 3698).

2.5 Forholdet til EØS-retten

2.5.1 Tolkningen og anvendelsen av vannforskriften § 12, jf. vannrammedirektivet artikkel 4 (7) i tillatelsen til forurensende virksomhet 16. februar 2016 er korrekt

Statens syn er at vilkårene i vannforskriften § 12 (2) bokstav b og c er oppfylt, og er ikke enig i at tillatelsen til forurensende virksomhet bygger på en feil tolkning eller anvendelse av vannrammedirektivet artikkel 4 (7).

Statens syn er at de positive samfunnsvirkningene ved Engebø-prosjektet utgjør en «overriding public interest» etter vannrammedirektivet artikkel 4 (7) som veier tyngre enn fordelene ved bedre vannstatus i vannforekomsten. Direktivet oppstiller ikke et krav til kvalifisert interesseovervekt, jf. bl.a. vurderingen av tilsvarende ordlyd i HR-2021-662-A avsnitt 101. Subsidiært anføres at vilkåret er oppfylt også for det tilfellet at vilkåret innebærer et krav til kvalifisert interesseovervekt.

Verken vannrammedirektivet artikkel 4 (7) eller vannforskriften § 12 (2) bokstav c innebærer en utredningsplikt av alternative driftsformer i det omfang saksøkerne anfører. Alternative deponiformer ble utredet, men ble funnet å ikke utgjøre miljømessig vesentlig bedre løsninger. Heller ikke EU-retten krever at man utreder en driftsmetode som ikke benyttes av noen andre metallgruver globalt.

2.5.2 Særlig om reduksjonen av maksimalt tillatt deponering i revidert tillatelse til forurensende virksomhet av 23. juni 2023

Staten er uenig i at vannforskriften § 12 (2) bokstav c innebærer en plikt for forvaltningen til fortløpende å endre vilkåret i tillatelsen til forurensende virksomhet om hvor mye avgangsmasser som maksimalt kan deponeres gjennom Engebø-prosjektets levetid (U 6820). Miljødirektoratets endring av maksimalt tillatt utslipp fra 250 mill tonn til 170 mill tonn i vedtaket 23. juni 2023 er basert på en vurdering av potensialet for fremtidig utvinning av hele Engebø-forekomsten sammenholdt med hensynet til forutsigbarhet for gruveselskapet. (U 6807-6808) Uavhengig av det øvre taket, følger det av andre vilkår i tillatelsen at mengden avfall til deponering skal minimeres (U 6814 og 6818). Begrunnelsen for endringen er tilstrekkelig, jf. fvl. § 25.

2.5.3 Tolkningen og anvendelsen av reglene om avfallshåndteringsplan i avfallsforskriften kap. 17, jf. mineralavfallsdirektivet artikkel 7 i tillatelsen til forurensende virksomhet er korrekt

Avfallsforskriften § 17-4 og mineralavfallsdirektivet artikkel 7 nr. 1 krever at det skal foreligge en godkjent avfallshåndteringsplan før avfallsanlegget settes i drift, men det er ikke noe krav at vedtakene om henholdsvis godkjenning av avfallshåndteringsplan og vedtaket om tillatelse til forurensende virksomhet etter forurensingsloven treffes samtidig. I alle tilfeller inneholdt søknaden om utlippstillatelse fra Nordic Mining og øvrige dokumenter i saken tilstrekkelig opplysninger. Direktivet krever da ikke at det utarbeides en separat avfallshåndteringsplan, jf. mineralavfallsdirektivet artikkel 5 nr. 5. At mineralavfallsplanen eventuelt ble godkjent for sent leder uansett ikke til ugyldighet, jf. fvl. § 41. Det foreligger i dag en godkjent avfallshåndteringsplan, og denne er integrert i tillatelsen til forurensende virksomhet (U 6495 og 6819).

2.6 Anførsler det er uklart om saksøkerne opprettholder

2.6.1 Generelt

I tillegg til overnevnte anførsler, fremsatte saksøkerne i stevningen to ytterligere anførsler. Saksøkerne har ikke gått nærmere inn på disse i den etterfølgende saksforberedelsen, og denne side oppfatter at anførselene i høyden er av underordnet betydning.

2.6.2 Anførselen om at «unødvendig forurensing» ikke kan tillates etter forurensingsloven § 11 jf. Grunnloven § 112

Forurensningsmyndigheten har vurdert at fordelene av tiltaket er større enn de forurensingsmessige ulempene. Det er da ikke dekkende å karakterisere forurensingen som «unødvendig».

Miljøhensyn er relevante hensyn i skjønnet etter forurensingsloven § 1, jf. HR-2020-2472-P avsnitt 145. Relevante miljøhensyn er grundig vurdert og hensyntatt ved vilkår i tillatelsen til forurensende virksomhet (U 1802). Grunnloven § 112 er i tillegg eksplisitt vurdert i kongelig resolusjon 19. februar 2016 (U 1886).

2.6.3 Anførselen om at «sløsing med ressurser kan ikke tillates» etter mineralloven § 43 jf. lovens §§ 1 og 2

De formål og hensyn som er fastsatt i mineralloven §§ 1 og 2 er vurdert i vedtaket om driftskonsesjon 6. mai 2023, og vedtaket ligger innenfor lovens ramme (U 2386-2390). Mineralloven forutsetter at konsesjoner kan gis i dag – selv om fremtidig teknologi mv. kan gi en høyere ressursutnyttelse i fremtiden, og det er ingen holdepunkt for at mineralloven innebærer et forbud mot sjødeponi. Videre er det i driftskonsesjonen fastsatt vilkår om at det skal arbeides for en samlet sett størst mulig ressursutnyttelse av forekomsten over tid.

3 BEVIS

Staten vil føre de dokumentbevis som er lagt frem i saken. I tillegg vil følgende vitner bli ført:

- Marte Kristoffersen, seksjonsleder Direktoratet for mineralforvaltning
- Harald Sørby, seksjonsleder Miljødirektoratet
- David Stone, President Minefill Services (sakkyndig vitne)
- Mona Schanche, tidligere Vice President Resource and Sustainability, Nordic Mining ASA
- Kenneth Nakken Angedal, Operations Director Engebø Rutile and Garnet AS
- Tor Jensen, Vice President DNV AS (sakkyndig vitne)
- Line Sverdrup, Principal Specialist DNV AS (sakkyndig vitne)
- Hilde Cecilie Trannum, seniorforsker Norsk institutt for vannforskning (sakkyndig vitne)

• • •

Oslo, 31. august 2023

REGJERINGSADVOKATEN

Henrik Vaaler
advokat